חקק להשלים בכותל בכמה א"ל [א]בעשרה א"ל חקקו כולו בכותל בכמה א"ל [ב]מלא קומתו ומאי שנא א"ל התם מסתלק ליה הכא לא מסתלק ליה בעא מיניה רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי תיבעי לרבנן תיבעי לרבי עד כאן לא קאמר רבי התם [א]כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ה"מ בין השמשות אבל כולי יומא לא או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה עשאו לאשירה סולם מהו תיבעי לרבי יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה ע"כ לא קאמר [ב]רבי יהודה התם דמותר לקנות בית באיסורי הנאה אלא התם [ג]דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר או דילמא אפילו לרבנן פיתחא הוא ואריא דרביע עליה א"ל [ד]אילן מותר ואשירה אסורה מתקיף לה רב חסדא אדרבה אילן שאיסור שבת גורם לו ניתסר אשירה שאיסור דבר אחר גורם לו לא ניתסר איתמר נמי כי אתא רבין א"ר אלעזר ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן [ה]כל שאיסור שבת גרם לו אסור [ו]כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר ר"נ בר יצחק מתני הכי אילן פלוגתא דרבי ורבנן אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן:

מתני' [ג][ח]חריץ שבין ב' חצירות עמוק י' ורוחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות [ד]מערבין אחד ואין מערבין שנים [ה]נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים [ו]וכן ב' גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד:

גמ' ותבן לא חייץ והא אנן תנן [ז][ו]מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד אמר אביי לענין מחיצה כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה אבל לענין חציצה אי בטלי' חייץ ואי לא בטלי' לא חייץ: מלא עפר: ואפילו בסתמא [ח]והתנן [ז]בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל ביטלו אין לא

חקק להשלים בכותל. סולם צר וחקק בכותל מכאן ומכאן כנגד חווקי הסולם להשלים רוחבו בד': **בכמה.** צריך להשלים הרוחב בגובה הכותל: **בעשרה.** עד עשרה ישלימנו וכיון דאיכא בגובה עשרה רוחב ארבעה הוי ביה שיעור פתח ולע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה: **חקק כל הסולם בכותל.** כעין שליבות ורחבו כמשך הכותל ארבעה: **בכמה.** גובה צריך לחוק רוחב ארבעה: **מלא קומתו.** של כותל צריך שיהא משך החווקין ארבעה: **התם.** כי איכא סולם מגיע לראש הכותל נוח לעלות בו ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ד' (א) הלכך כי משוי ליה רוחב ארבעה בגובה עשרה פיתחא הוי אבל הכא אין נוח לעלות כל כך: **מסתלק ליה.** נוח לעלות לאדם: **תיבעי לרבי.** דאמר בפרק בכל מערבין [לעיל לב:] הנותן עירוב תחומין באילן קנה עירוב דהתם טעמא משום מיקנא שביתה בין השמשות הוא ודבר שהוא משום שבות כגון שמוש במחובר לא גזרו עליו בין השמשות אבל לגבי עירובי חצירות טעמא משום דפתח משוי להו חד על ידי עירוב ואי לא חזי לתשמישתיה כולי יומא לאו פתחא מיקרי הלכך לא שרא להו עירובייהו בין השמשות: **ואריא רביע עליה.** איסור שבות אומר לנו סורו ומכל מקום פתח (הוי) שמיה ומשוי להו חד להשתמש דרך חורין ודיו: **עשאו לאשרה.** אילן שעובדין אותו ואסור בהנאה אם תימצי לומר בשאר אילן פתח הוא הכא דמעילא להו הנאה על ידיה מאי: **תיבעי לר' יהודה.** דאמר בפרק בכל מערבין בגמרא (לעיל לא.) רבי יהודה אומר הנותן את עירובו בקבר קנה עירוב ואף על גב דקבר אסור בהנאה: הכי גרסינן **התם הוא דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר.** לא איכפת ליה בשמירתו ואשתכח דלא מיתהני מקיברא אלא קניית עירוב לחודיה והיא לאו הנאה היא כדמפרש התם דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל עירובי חצירות (ב) להנאתו היא ולאו לדבר מצוה והויא הנאה: **או דילמא.** אע"ג דאסור בהנאה הא לא משתמש בה מידי ופיתחא שמיה ואריא הוא דרביע עליה ומכל מקום המחיצות מחוברין: **מתני' חריץ.** ארוך הוא ומפסיק על פני החצר כולה: **ורחב ד'.** טפחים דפחות מכאן נוח לפסוע משפתו אל שפתו: **ואפילו מלא תבן וקש.** לאו סתימה היא דלא מבטיל ליה התם דסופו ליטלו: **נתן עליו נסר.** משפתו לשפתו כעין גשר והוי כפתח: **שתי גזוזטראות.** נסרין בולטין משפת תקרת העלייה לרה"ר וקורין לו אלדויי"ר ואם ישנן זו אצל זו בשתי עליות של שני דיורין ונתן נסר רחב ד' כמין גשר מזו לזו הוי נמי פתח: **פחות מכאן.** שאינו רחב: **גמ' לא חייץ.** לא סתים: **והתנן מתבן שבין שתי חצירות כו'.** גדיש של תבן וקתני מערבין שנים אלמא חייץ: **לענין מחיצה.** אע"ג דעתיד ליטלו כל כמה דהוי התם מחיצה היא דהא מפסיק מידי דהוה אעביטין ואוכפות וכלי בהמה דתנן בפרק קמא (דף טו:) דמקיפין בהן: **אבל לענין חציצה.** לחוץ בפני אויר החריץ ולידון כסתום דמשוית ליה כארעא: **אי בטליה.** להדיא ואמר לא שקילנא ליה מהכא בטיל ואי לא לא: **ואפילו בסתמא.** דלא ידעינן אי שקיל תו אי לא: **בית.** שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבוטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע והמאהיל על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו[ט]:
לא

חקק להשלים בכותל בכמה. כגון שהכותל עב ובולט מצד הסולם או שהסולם מונח בסוף הכותל בקרן זוית ואיירי בכותל משופע דהא רב יוסף אית ליה דסולם זקוף אינו ממעט דבעינן שלש עשרה ומשהו והכא רב יוסף קבעי לה: **אמר ליה בעשרה.** פירש בקונטרס עד עשרה ישלימנו אע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה וקשה לפירושו דהא לא מסתלק ליה כיון דאכתי גבוה כותל טובא וי"ל נהי דלא חקק בכותל אלא עד עשרה אין נוח אלא שיגיע הסולם עד ראש הכותל ור"ת מפרש בעשרה היינו שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה: **אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן.** לית ליה לרב נחמן בר יצחק סוגיא דלעיל דפ' בכל מערבין (דף לא.) דמשמע התם דלכולי עלמא אסור לקנות בית באיסורי הנאה והכא קאמר דכמותר לקנות בית באיסורי הנאה פליגי: **אפילו מלא קש ומלא תבן.** בקש ותבן הניטלין בשבת איירי ולא כההיא דלעיל [דף עז.] פנה (ג) הטמונה בתבן דהא אמר בגמרא דאפילו ארנקי מבטל אינים וא"ת והא אמרינן אפילו פירות מבטלין מחיצות דאמרינן במסכת שבת בסוף הזורק (דף ק.) בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ד' מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מאי טעמא מיא לא מבטלי מחיצה פירות מבטלי מחיצה ואור"י דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק בין ניטל לשאינו ניטל וקצת קשה דמדמי לה בסמוך לבית שמילאהו דהוי לענין אהל דאורייתא ומההיא דאהל נמי תיקשי אההיא דשבת: **וכן שתי גזוזטראות כו'.** פירש בקונטר' בנותן נסר רחב ד' מזו לזו דהוי נמי פתח ותימה כיון דע"י נסר רחב ד' איירי היכי דייק בגמרא זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא אפילו מיפלגי טובא לישתרי ע"י נסר ד' כדאמר לעיל(ד) דכי הוי כותל ד' אפילו מיפלגי טובא ומפרש ר"ת דלא איירי בנותן נסר מזו לזו ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאם יש מזו לזו ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד כמו חריץ אבל בפחות מד' רגיל לפסוע מזו לזו כמו גבי חריץ וכדאמר במס' שבת בפ' הזורק (דף ק:) גבי רקק של מים דהיכא דלא הוי ארבעה טפחים מפסע פסעי ליה מש"ה כי ליכא ד' מזו לזו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אפילו היא מופלגת שלשה כשהן זו כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו אין מערבין אחד כשמשוכות זו מזו שלשה כדאמרינן בגמרא (ה)[ופחות מכאן דקאמר במתניתין אחוד וקאי אנסר]: **והתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל.** כך היא הגירסא בכל הספרים וכן פירש ר"ת ור"י אומר דההיא משנה במסכת אהלות (פט"ו משנה ז) ואין כתוב שם תבן אלא עפר או צרורות ולא גרס נמי התם וביטלו בטל והכי איתא התם בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה או גל של צרורות אפילו כגלו של עכן ואפילו טומאה בצד כלים טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והש"ס מביאה בקוצר וכן דרך הש"ס בכמה מקומות ואין לומר דהך דמייתי
היא

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה יח טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף יד:
כה ג ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף טו:
כו ה מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:
כז ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יז:
כח ז מיי' שם הלכה יד טור ש"ע א"ח סימן שעג:
כט ח מיי' פט"ו מהל' טומאת מת הלכה ו סמג עשין רלג:

◆

רב ניסים גאון

עד כאן לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. עיקר דברי רבי בפרק בכל מערבין וכבר פירשנום למעלה. תיבעי לר' יהודה תבעי לרבנן. תיבעי לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה דמותר לקנות בית באיסורי הנאה. עיקרו בפרק בכל מערבין, דתנן ר' יהודה אומר אפי' בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולאכול.

◆

רבינו חננאל

עוד שאלו חקק בכותל להשלים ד' טפחים בחלון בכמה, אמר לו בעשרה, כלומר מכלל העשרה. אמר לו חקקו כולו לכותל שהוא כעין פתח בכמה, אמר לו מלא קומתו. ומאי שנא דבחלון אמרת די לו בעשרה, חלון בכלל י' טפחים וזה מלא קומתו. א"ל גבי חלון דאית ליה רווחא מאבראי שנכנס ויוצא מסתלק ליה מן החלון ודיו ד' טפחים בתוך י'. הכא דחקק כל הכותל שויה כפתח ולא מסלק נפשיה מהכא, ובעי למיעל ולמיפק בגויה. ואי איכא מלא קומתיה אין ואי לא לא. הא דבעא רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו. תיבעי לרבי דאמר כל דבר שמשום שבות, כגון עלייה (מ)[ב]אילן בשבת שהיא משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות, הני מילי בין השמשות כגון העירוב, אבל הכא דבעינן פיתחא כולי יומא, לא. או דילמא אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' פיתחא הוא ואריא רביע עליה, פי' האילן כמו פתח הוא, כיון שיכול לעלות ולירד בו, וגזירת השבת שמנע מלעלות בו. עשאו לאשירה סולם מהו כו'. [ל]ר' יהודה דאמר אפי' בבית הקברות מפני שהוא יכול לחוץ ולוכל, ואמרינן קסבר מותר לקנות בית באיסורי הנאה. ורבנן פליגי עליה. והוא מפורש בפרק בכל מערבין. ופשט ליה אילן מותר אשירה אסור. מתקיף לה רב חסדא אדרבה איפכא מיסתברא אשירה מותר אילן אסור כו'. וקיימא לן כוותיה דהא ר' יוחנן קאי כוותיה, דאמר ר' יוחנן כל שאיסור שבת גרם לו אסור כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא אילן פלוגתא דר' (יוחנן) ורבנן וקיימא לן כרבנן. מתני'. **חריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב ד' מערבין שנים ואפי' מלא קש או תבן.** ואסיקנא דתבן נמי חייץ והוי מחיצה. מיהו לעיניין ביטול בחריץ אי בטליה אין ואי לא לא. אקשינן עפר או (חצרצרות) [צרורות] ששנינו במשנתינו כי הן בטילין ואפי' בסתמא. כלומר אע"פ שלא פירש כי ביטלם. התניא (בית שמאי לא תנן) [בית שמלאוהו תבן] או צרורות וביטלו, הנה אי פריש כי ביטלו אין.

מסורת הש"ס

א) לעיל לב: וש"נ, ב) לעיל לא., ג) שם, ד) לקמן פב., ה) עי' בתוספתא הרא"ש ועי' ב"י נוסחת המשנה זו כרב אלפס ורא"ה ג"כ כהרא"ש, ו) לקמן עט., ז) סוכה ד. אהלות פט"ו מ"ז, ח) דף יט:, ט) רש"ל.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם וכו' בציר מרוחב ארבעה בגובה עשרה הלכך: (ב) ד"ה הכי גרסינן וכו' אבל עירובי חצירות (להנאתו הוא) תא"מ ונ"ב ס"א לשוויא פיתחא הוא: (ג) תוס' ד"ה אפי' וכו' פנה שהטמינה בתבן: (ד) ד"ה וכן שתי וכו' כדאמר לעיל. נ"ב דף עו ע"ב:

◆

גליון הש"ס

גמ' כל שאיסור דבר אחר גרם לו מותר. עי' לקמן דף פ ע"ב תוד"ה אבל קורה:

◆

לעזי רש"י

אלדוייר [אלידוי"ר]. גזוזטרא, מרפסת.

◆

מוסף רש"י

הני מילי בין השמשות. דשבות שגזרו חכמים באיסורי שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ודאי ולא בין השמשות (שבת לד:) דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזור (עירובין לב:). **לא ניחא ליה דלינטר.** לא איכפת ליה בנטירותא, ועוד קניית עירוב אי נמי ניחא ליה לאו הנאה היא דמצוה היא (לעיל לא.). **בית שמילאהו תבן.** לענין אהלות תנן, דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג, אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח ביניה לגג שכנגדה עד לרקיע טמא, דבוקעת ועולה, וכן הלכה למשה מסיני, והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת, ומילאהו תבן או צרורות וביטלו, הרי היא רצוצה ובוקעת, אבל לא ביטלו הוי כמאן דליתיה ויש לה אהל (סוכה ד:).